

СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ ТА ДИНАМІКА СФОРМОВАНОСТІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ОБЛІКОВЦІВ З РЕЄСТРАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДАНИХ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПТНЗ

В. Басараб. Структурна модель та динаміка сформованості ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних у процесі професійної підготовки у ПТНЗ. У статті подано трактування поняття "модель" у психолого-педагогічній літературі; розкрито зміст компонентів у структурі моделі. Визначено відповідно до положень компетентнісного підходу та кваліфікаційних характеристик наступні складові: очікувані результати, принципи, підходи, організаційно-педагогічні умови, критерії та рівні для формування ключових компетентностей у майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних.

Ключові слова: ключові компетентності, модель, моделювання, робітник, обліковець з реєстрації бухгалтерських даних, професійна підготовка, ПТНЗ.

V. Basarab. Structural model of formation and dynamics of key competencies of future accountants with registration of accounting data during training in vocational education and training schools. The article presents the meaning of "model" in psycho-pedagogical literature. The content of components in the model structure. Determined in accordance with the provisions of the competency approach and qualification characteristics by occupation Clerk of registration accounting data following components: expected outcomes, principles, approaches, organizational and pedagogical conditions, criteria and levels for the formation of key competencies for future registration Accountants of accounting data.

Keywords: core competencies, model, modeling, working, Clerk of registration accounting, training.

В. Басараб. Структурная модель и динамика сформированности ключевых компетентностей будущих учетчиков по регистрации бухгалтерских данных в процессе профессиональной подготовки в ПТУЗ. В статье представлены значения понятия "модель" в психолого-педагогической литературе; раскрыто содержание компонентов в структуре модели. Определены в соответствии с положениями компетентностного подхода и квалификационными характеристиками следующие составляющие: ожидаемые результаты, принципы, подходы, организационно-педагогические условия, критерии и уровни для формирования ключевых компетентностей у будущих учетчиков по регистрации бухгалтерских данных.

Ключевые слова: ключевые компетентности, модель, моделирование, рабочий, учетчик по регистрации бухгалтерских данных, профессиональная подготовка.

Мета: обґрунтувати модель сформованості ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних у ПТНЗ.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна модель кваліфікованого робітника описує основні вимоги до нього, тенденції їх використання, сфери застосування тощо. Модель – це ніби еталон, ідеал робітника чи працівника, який повинен бути підготовлений у ПТНЗ і який відповідає сучасним вимогам роботодавця. Основні вимоги до кваліфікованих робітників за професією "Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних" зазначені в освітньо-кваліфікаційних характеристиках. Саме на їх основі створюється модель підготовки кваліфікованого робітника, у якій відображено не тільки перелік навчальних предметів, але й результати опанування програми у вигляді знань, умінь, навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуваній проблемі присвячені праці вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема: Л. Волкова; І. Зязюн, Н. Ничкало, С. Кравець, Н. Уйсімбаєва, Л. Сушенцева, О. Сушенцев, Т. Фурман.

У вітчизняній науці використовується таке тлумачення: "Модель – це мислено уявлювана або реалізована система, яка, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замінювати його так, що її вивчення дає нам нову інформацію про цей об'єкт". На думку академіка Н. Ничкало, саму модель треба розглядати "як схему для пояснення якогось явища або процесу" [4, 19].

Як стверджує академік Н. Ничкало, "саме в інноваційній діяльності народжуються нові моделі, педагогічні проекти, педагогічні технології, спрямовані на підвищення якості навчально-виробничого процесу і всієї освітньо-виховної роботи" [3, 176].

На думку І. Зязюна, модель – це штучно створений зразок у вигляді схеми, конструкції, знакових форм чи формул, який, будучи подібним досліджуваному об'єкту (чи явищу), відображає та відтворює у простому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки між елементами цього об'єкта [2].

Автор І. Васильєв зазначає, що пе-

дагогічна модель – це модель, яка відображає взаємозв'язки та взаємозалежності між спроектованими якістьями і властивостями особистості як об'єкта педагогіки і процесом її розвитку, а також організацію та управління тією педагогічною системою, у рамках якої цей процес проходить [1, 84].

На думку Н. Тализіної, модель кваліфікованого робітника є більш рухливою, ніж наприклад, освітній стандарт. У ній слід урахувати регіональну компоненту та інші особливості професії. Разом з тим вона повинна містити фундаментальний аспект стандарту. Одночасно з цим необхідно зважати й на інтереси тих, кого навчають.

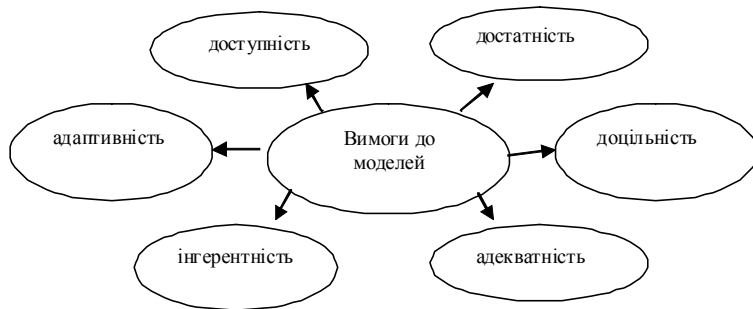

Рис 1.1. Формування моделі ґрунтується на таких ви-

Педагогічний аналіз праць учених (В. Веникова, Г. Поспєлова, В. Штофа та ін.) дає можливість дійти висновку, що модель має свій склад, який залежить від мети дослідження; вона дозволяє простежити будь-які напрями та характеристики об'єкта дослідження.

Виклад основного матеріалу. Структура моделі формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних, що забезпечує досягнення очікуваних результатів, представлена наступними компонентами:

1) цілеутворюючим, що включає очікувані результати, принципи, завдання та підходи;

2) змістовним, обґрунтованим структурою та змістом формування ключових компетентностей майбутніх фахівців;

3) навчально-педагогічним, що об'єднує педагогічні умови, форми,

методи і засоби забезпечення педагогічного процесу з формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних;

4) узагальнюючим, що містить рівні, критерії, показники та прогностичні методики аналізу результатів.

Процес педагогічного моделювання складається з наступних етапів: побудова моделі; оптимізація моделі; вибір моделі (прийняття рішення).

При розробленні авторської моделі ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних у процесі професійної підготовки враховано той факт, що даній моделі притаманні такі вимоги (рис. 1.1).

зицій, загальної і професійної культури учня як майбутнього кваліфікованого робітника.

Л. Шевчук [5] вказує, що модель підготовки передбачає навчальні плани та програми (зміст підготовки), форми, методи та засоби, які її забезпечують.

На наш погляд, це найбільш вдале представлення типів моделей. На практиці вони доповнюють одна одну, нерозривно пов'язані, а їх наукове обґрунтування в повному обсязі дозволяє створити власну модель формування ключових компетентностей майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних.

При обґрунтуванні такої моделі враховано: функціональне значення кваліфікованого робітника, фахові та професійні характеристики; експертні оцінки та прогнози розвитку професійної діяльності у найближчій і віддаленій перспективі; можливий обсяг фаху.

Під час розроблення моделі брались до уваги характеристики майбутньої професійної та фахової діяльності обліковців; передбачено забезпеченість єдності очікуваних результатів, завдань, принципів, підходів, організаційно-педагогічних умов, методики формування ключових компетентностей майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних у процесі навчання, критеріїв, показників та рівнів оцінювання її сформованості. Узагальнюючий результат моделі – сформованість ключових компетентностей майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних (рис 1.2).

Перелічені вище складові моделі взаємопов'язані між собою і відрізняються ступенем динамічності, значущості та механізмами формування, відображають упорядковану сукупність і послідовність методів і процесів, які забезпечують реалізацію проекту дидактичного процесу у ПТНЗ та досягнення очікуваного результату.

Цілеутворюючий компонент відображає такі цілі: оволодіння майбутніми обліковцями азами ділового та професійного спілкування, професійними знаннями, уміннями та навичками, необхідними в майбутній

На основі аналізу педагогічних досліджень (Н. Іванової, Н. Уйсїмбаєвої, Т. Фурмана та ін.) з даної проблеми нами розроблено модель та дано визначення поняття "модель формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних" у процесі вивчення спеціальних предметів.

Під моделлю формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних розуміємо графічну цілісну описову характеристику дій, спрямованих на створення організаційно-педагогічних умов для здобуття спеціальних знань, умінь та навичок з обліково-економічних предметів (бухгалтерського обліку, аудиту і ревізії, економіки, фінансів, економічного аналізу, економіки підприємства, основ статистики, ділової активності) та розвиток особистісних якостей, світоглядних і морально-етичних по-

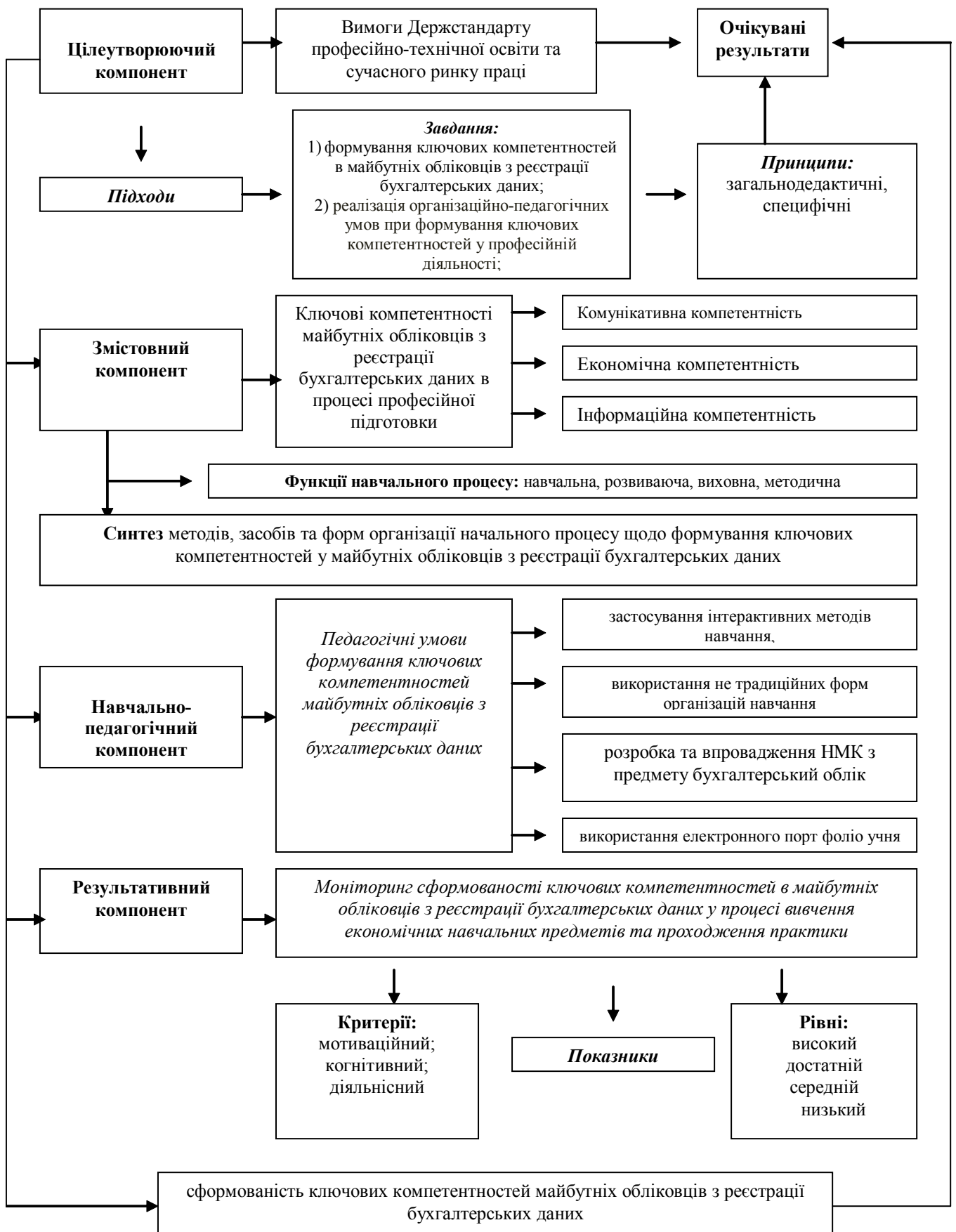

Рис 1.2. Модель формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних (джерело – розроблено автором)

діяльності; розвиток цільової орієнтації; формування пізнавальної самостійності та активності; орієнтація на самоорганізацію. У його структуру входять два блоки професійних умінь та навичок фахівця облікового профілю, визначених на основі врахування особливостей майбутньої професійної діяльності.

До даного компонента належать такі складові:

- очікувані результати, що полягають у визначенні напрямів реалізації компетентнісного підходу до формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних;

- завдання – формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних; реалізація організаційно-педагогічних умов при формуванні ключових компетентностей у професійній діяльності;

- підходи – особистісно діяльнісний, системний, компетентнісний;

- принципи – загальнопедагогічні, специфічні, загальноорганізаційні.

Змістовний компонент ураховує специфіку предметних економічних знань та рівня підготовки учнів. Змістова навчальна інформація, що входить у структуру даного компонента, розкриває зв'язки між навчальними предметами та сприяє системному характеру розвитку ключових компетентностей майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних, зокрема: комунікативна, економічна та інформаційна.

Цей компонент являє собою синтез методів, засобів та форм організації навчально-виробничої та виховної роботи. Він реалізовується за допомогою поетапної діяльності, у якій обговорені завдання кожного етапу, методи організації процесу розвитку професійної компетентності, форми і функції організації навчального процесу.

Навчально-педагогічний компонент характеризує формування ключових компетентностей майбутніх обліковців з реєстрації бухгалтерських даних на основі реалізації організаційно-педагогічних умов, а саме:

- застосування інтерактивних методів навчання;

- використання нетрадиційних форм організації навчання;

- розробка та впровадження навчально-методичного комплексу з предмета "Бухгалтерський облік";

- використання електронного портфоліо учня.

Результативний компонент являє собою оціночний інструментарій рівня сформованості ключових компетентностей майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних. Він дозволяє організувати моніторинг процесу формування ключових компетентностей фахівця.

Інформація, отримана в результаті проведення моніторингу, дозволяє удосконалювати структуру організаційно-педагогічних умов її реалізації. Компонент забезпечує отримання зворотного зв'язку про ефективність навчального та виховного процесів за посередництвом сукупності методів, способів і прийомів, направлених на визначення якості сформованості ключових компетентностей, а також оцінку особистістю своїх професійних якостей.

Поетапне формування ключових компетентностей майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних забезпечує цілеспрямоване формування компетенцій досліджуваної здатності та поступове підвищення загального рівня фахової компетентності.

Висновки. Таким чином, модель – це процес створення поетапної структури компонентів та її складових, в якій існуюча схема створюється в різноманітних аспектах за допомогою різних засобів, умов, критеріїв

та рівнів з метою отримання певного очікуваного результату. Розроблена модель формування ключових компетентностей майбутнього обліковця з реєстрації бухгалтерських даних в навчально-виховному процесі становить комплексну структуру, яка складається із взаємопов'язаних структурних елементів та компонентів і орієнтована на майбутню професійну діяльність обліковця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев И. Социально-педагогические условия организации и деятельности высших профессиональных училищ : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / И. Васильев. – К., 1995. – 213 с.

2. Зязюн І. А. Сучасні дидактичні моделі і логіка учіння / Іван Андрійович Зязюн // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – К., Вінниця. 2000. – С. 4–7.

3. Ничкало Н. Трансформація професійно-технічної освіти України : монографія / Н. Ничкало. – К. : Пед. думка, 2008. – 200 с.

4. Професійна освіта: словник : [навч. посіб. / уклад. С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Дубинчук, Н. Талалуєва, А. Молчанова, Л. Лук'янова ; за ред. Н. Ничкало]. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.

5. Шевчук Л. І. Розвиток професійної компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів профтехосвіти у системі післядипломної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. І. Шевчук ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 38 с.

Стаття надійшла 13.05.2015 р.